

POPULATION CENSUS IN THE REPUBLIC OF SERBIA: GENERATOR OF CRUCIAL DATA ON POPULATION AND HOUSING

Snezana Lakcevic¹⁾ – Slavica Vukojcic Sevo¹⁾ –
Aleksandra Jovanovic¹⁾

CENSUS HISTORY IN SERBIA

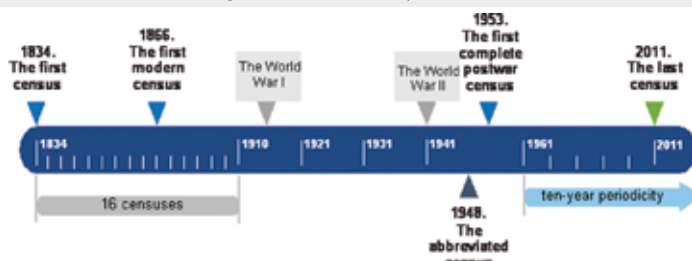
Serbia has a long tradition of conducting population census. The first census in the territory of Serbia was conducted back in 1834. The 1866 Census can be considered as the first modern census with greater number of topics, serious preparations on census

forms and enumeration rules. Since then all censuses were conducted applying traditional census method.

2011 CENSUS PROFILE

The 2011 Census has been conducted from 1st to 15th October as traditional door-to-door enumeration. By the abundance of its contents, the applied methodology (fully in compliance with the Recommendations of the Conference of European Statisticians – CES) and organization, this action surpasses all the earlier censuses.

Figure 1: Census history in Serbia

Source: Statistical Office of the Republic of Serbia (SORSa).

Table 1: The results of the 2011 Census in Serbia

Republic of Serbia	
Total population	7 186 862
Males	3 499 176
Females	3 687 686
Average age	42.2
No. of households	2 487 886
Average household size	2.88
No. of families	2 125 772
No. of dwellings	3 231 931

Source: Census of population, households and dwellings in the Republic of Serbia 2011 (SORSb).

1) Statistical Office of the Republic of Serbia, Population Census division.

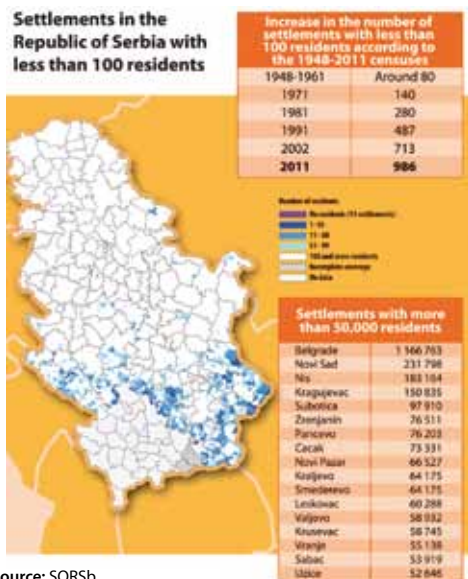
CENSUS WITH THE CAPITAL “C”

The most popular statistical survey is at the same time the biggest and the most complex by its content, scope, organization...

It provides complete, quality, accurate and internationally comparable data on population, households and dwellings on the lowest territorial level (level of settlements) and, thereby it provides numerical population frame for analyzing current situation in the country, for comparison with previous censuses and with other countries, but also for future plans and policies.

In a situation where there is no centralized population register in the Republic of Serbia, census is the **only source** of great number of data which offer identification and explanation for some global demographic challenges.

Figure 2: Settlements in the Republic of Serbia

Source: SORSb.

Depopulation

At the beginning of the 21st century, the Republic of Serbia is the country faced with depopulation and demographic ageing of the population. Average age of the population is 42.2 years, participation of persons older than 65 is 17.4%, and those indicators point to a deep demographic ageing of population in Serbia (only six decades earlier, our population was one the youngest in Europe).

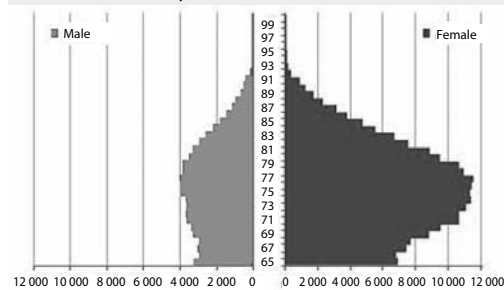
Emigration

Current demographic picture is also caused by the emigration of the primarily young, highly educated persons. This is illustrated by the fact that comparing to the average age of population in Serbia which is 42.2, the average age of persons working/living abroad is much lower – 34.7 years. At the moment, census is the only source of data for this population group and represents valuable information on dynamics of these migratory movements during several decades.

Households

Census is the only source of information regarding number and characteristics of the households at the level of settlement. Current situation shows increase in number of one-person households, especially elderly households (with persons older than 65 years – see Figure 3). Having available this type of information, the government authorities are able to create strategies and policies toward improvement of living conditions of this category of population (for example, National Ageing Strategy 2006–2015).

Figure 3: One-person elderly households, Republic of Serbia 2011

Source: SORSb.

National minorities

Republic of Serbia is a multinational and multicultural country with great number of national minorities and different religious and language groups which differs in size, spatial distribution, cultural and educational characteristics as well as degree of national emancipation. Therefore, census represents a good basis for creating minority policies and strategies regarding demographic reality and future of these groups in the Republic of Serbia:

- The Law on the official use of language and script,
- The Law on protection of rights and freedoms of national minorities

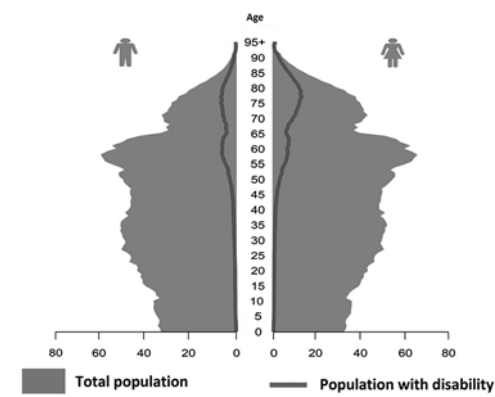
- Strategy for social inclusion of Roma in Serbia for the period from 2016 to 2025.

The number of representatives of the certain minority recorded in the census is the basis for introducing certain language and alphabet in an official use, as well as for defining criteria for establishing and financing national councils of national minorities.

Persons with disability

For the first time in 2011, the census provides data on persons with disability which ensure the basic demographic and socio-economic characteristics of this population group, as well as their territorial distribution in the Republic of Serbia. In addition, they serve as the basis for an analysis of the level of success achieved in the implementation of the adopted government strategies (Strategy for Improvement of the Status of Persons with Disabilities).

Figure 4: Total population and population with disabilities, by age and sex, Republic of Serbia, 2011 (in thousand)

Source: SORSb.

CENSUS IN PRACTICE

The census data are available to decision-makers at **national level** as a basis for setting policies in various fields: administration, education, health, housing, development, transportation and other services.

At the **local level**, budget funds for local governments are allocated according to the census data. Therefore, according to the needs of its population, census data are the base for:

- Creation of spatial plans
- Planning and allocation of public transportation

- Planning and provision of services regarding improvement the quality of life: construction of roads, sewage, water and electrical networks, trading chains
- Construction of educational, health care or other facilities, depending on the age structure of the population

Regarding **scientific researchers**, population census is an important source for analyzing complex demographic and socio-economic frames of population, for estimations and projections of population, as well as for planning in the sphere of economics, demography, education, health, housing and other socio-economic domains.

Private and public companies – **grocery and other trading chains** are using census data as a basis for market research, assessment of the demand for products and services, and assessment of the supply of personnel.

It is important to emphasize that statistics, and the census as its main part, have active participation in the **EU accession process**, through bilateral screening, i.e. estimated level of compliance with the official statistical system of the EU. This is just one essential part of international cooperation, which is going to be continued in the following period, as a contribution of the census.

INTERNATIONAL COOPERATION

- Indicators for international organizations (*UNESCO, UNFPA, WB, UN-HABITAT*, etc.)
- Cross-border cooperation
- Managing Migration and its Effects in South-East Europe (*SEEMIG*)

EDUCATION OF GENERAL PUBLIC

In order to optimise the benefits from the census, SORS (Statistical Office of Republica Serbia) put significant effort into promoting the value of the census to new or potential users, and explaining importance of this action.

A special publication *Census and the primary school pupils* intended for the youngest, was prepared and distributed to every primary school in the country. It is adressed to pupils and their teachers,

as well as to all other stakeholders who are interested in reading and learning something about the population and housing census.

Publication *The most frequent name and surnames* presents valuable empirical material primarily for researchers in the field of onomastics, i.e. onomatology, which studies formation and meaning of personal names, as well as the totality of personal names that appear in a certain area.

Image 1: Selected publications

Source: SORSb; SORSa.

CENSUS DATA AVAILABILITY

Statistical Office of the Republic of Serbia has made census data more accessible to users and the wider general public than ever before. Online publishing (www.stat.gov.rs and www.popis2011.stat.rs) of the 2011 Census data was provided through several dissemination channels:

- *Census publications* – 30 census books and 16 special publications/studies
- *Dissemination database* – with available metadata
- *Android platform* – continuously upgraded application for presenting results on mobile devices

References:

- Census and the primary school pupils. 2014. Belgrade: Statistical Office of the Republic of Serbia. Dostupné (v angličtině) z: <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/Popis2011/Popis%20i%20osnovci_engleski.pdf>.
- Statistical Office of the Republic of Serbia (SORSa). Dostupné z: <www.stat.gov.rs>.
- Statistical Office of the Republic of Serbia (SORSb). Website of Census of population, households and dwellings in the Republic of Serbia 2011. Dostupné z: <www.popis2011.stat.rs>.
- Statistical Office of the Republic of Serbia (SORSc). Website of Dashboards –interactive graphical overview of the census data. Dostupné (v srbsčině) z: <<http://media.popis2011.stat.rs/2014/11/DBR-41662-RZZS-Dashboard-v16.swf>>.
- The most frequent name and surnames. 2012. Belgrade: Statistical Office of the Republic of Serbia. Dostupné (v srbsčině) z: <<http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/Popis2011/Najcesca%20imena%20i%20pezimena.pdf>>.

- *Dashboards* –interactive graphical overview of the census data (see Image 2)

Image 2: Dashboards – interactive graphical overview of the census data

Source: SORSa.

For two and a half years, it was recorded 120 000 downloads of the census data, which is proving the great interest of the widest range of users, mostly students, scientific workers, researchers, etc.

Only aggregated data are available to users and individual data are strictly confidential and used only for statistical purposes, as it was defined by the Census Law.

Regardless of possible differences in the methodology, or way of conducting census in the future, its crucial importance will remain the same. Using census data will exist in a wide variety of fields, and will stay relevant to each individual or collective needs. Census represents current snapshot of the population in a given moment of time, but it is also a legacy that we are providing for the future generations, because **Census is a note for the future.**

SOUČASNÝ STAV PŘÍPRAVY SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ V ROCE 2021

Josef Škrabal – Robert Šanda – Pavlína Habartová

Český statistický úřad (ČSÚ) začal s přípravou příštího sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) již v roce 2014, kdy předložil do vlády materiál, ve kterém navrhoval vládě, aby vyslovila souhlas s konceptem populačního, domovního a bytového cenzu, jenž se podle mezinárodních doporučení bude konat kolem roku 2020. Tento koncept měl být založen na maximálním využití administrativních zdrojů dat (AZD) s tím, že u obyvatelstva (a majitelů domů a bytů) by se zjišťovaly jen nezbytně nutné údaje za použití výběrových šetření. Vláda v přijatém usnesení ze dne 10. září 2014 s tímto návrhem souhlasila. Ovšem návrh této koncepce sčítání musel být podrobněji analyzován a rozpracován. K tomu bylo vládou uloženo předsedkyni ČSÚ vytvořit pracovní skupinu k přípravě této koncepce, složenou ze zástupců Ministerstva vnitra (MV), Ministerstva financí (MF), Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva pro místní rozvoj, Českého úřadu zeměměřického a katastrálního a Úřadu vlády – sekce Legislativní rady vlády.

Úkolem pracovní skupiny bylo především na základě posouzení současného obsahu a rozsahu celostátních i resortních AZD definovat pro potřeby budoucího cenzu požadavky na doplnění (úpravy) zdrojů existujících, popř. navrhnout založení nových, včetně stanovení odpovědnosti za jejich vznik a aktualizaci. Kromě toho měla pracovní skupina specifikovat nároky na sdílení dat z administrativních zdrojů a definovat, které legislativní předpisy bude nutné novelizovat, popř. navrhnout zákony nové.

Do července 2015 proběhlo celkem 5 jednání mezirezortní pracovní skupiny, včetně jednání k problematice založení registru bytů, a mnoho dvoustranných jednání s příslušnými resorty, které pokračovaly i ve druhém pololetí. Celkem bylo na základě podkladů dodaných resorty posuzováno 37 AZD, z nichž 13

bylo vytipováno jako potenciální zdroje údajů zjišťovaných sčítáním. Správci těchto zdrojů byli požádáni o anonymní vzorky AZD za účelem posouzení jejich obsahové a technické kompatibility. Některé rezorty odmítly vzorky dodat s poukazem na neexistenci odpovídající legislativní úpravy. Nicméně ČSÚ svůj požadavek na využití administrativních zdrojů opíral zejména o platné evropské právní předpisy, o racionalitu takového kroku a o zodpovědnost vůči respondentům. Sčítání lidu je součástí evropské statistiky, problematiku sčítání řeší nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 763/2008 ze dne 9. července 2008 o sčítání lidu, domů a bytů. Příprava příštího sčítání je pak součástí nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 99/2013 ze dne 15. ledna 2013 o evropském statistickém programu na období 2013–2017, v platném znění. Oprávněnost požadavku ČSÚ potvrdilo i stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů (ÚOOÚ).

Závěry této pracovní skupiny v oblasti využití existujících administrativních zdrojů a návrh dalšího postupu byly uvedeny ve zprávě, která byla předložena koncem roku 2015 k projednání ve vládě.

Zpráva konstatuje, že na základě informací shromážděných od členů pracovní skupiny a analýzy obdržených datových vzorků ČSÚ identifikoval některé existující administrativní zdroje jako **vhodné pro využití při sčítání lidu, domů a bytů 2021. Těmito jsou pro údaje o domech Registr územních identifikací, adres a nemovitostí, pro údaje o osobách především soustava AZD MV ČR – Registr obyvatel, Informační systém evidence obyvatel a Cizinecký informační systém.** Další informace především o ukazatelích ekonomické aktivity je možné získat ze zdrojů MPSV, České správy sociálního zabezpečení a MF. Údaje o ekonomické aktivitě a dosaženém vzdělání určité části populace mohou poskytnout AZD MŠMT. Centrální registr pojištěnců, který vede Všeobecná zdravotní pojišťovna, představuje důležitý zdroj umožňující identifikovat osoby pobývající dlouhodobě v zahraničí.

Pracovní skupina musela nicméně konstatovat, že z analýz existujících administrativních zdrojů dat bylo potvrzeno, že žádný administrativní zdroj neumožňuje v celém potřebném rozsahu zjišťování údajů **o dosaženém vzdělání obyvatelstva, národnosti, mateřském jazyku, náboženské víře, zaměstnání a dojíždě** do zaměstnání a škol. Navíc v České republice neexistuje žádný administrativní zdroj dat, který by obsahoval ucelené informace **o bytovém fondu nebo alespoň adresy obyvatel do úrovně bytu**. Tento fakt znemožňuje mimo jiné i odvozování **domácností**.

V administrativních zdrojích tak chybí celá množina zásadních údajů zjišťovaných v SLDB. S výjimkou deklaratorních údajů o národnosti, mateřském jazyce a náboženské víře se ve všech případech jedná o údaje **povinně vyžadované** Nařízením EP a Rady (ES) č. 763/2008 o sčítání lidu, domů a bytů.

Skupina rovněž projednávala návrh na doplnění existujících a vytvoření nových administrativních dat. Bylo zvažováno založení AZD o vzdělání, zaměstnání a místu pracoviště a registru bytů. S ohledem na délku legislativního procesu a na náročnost naplnění těchto administrativních zdrojů referenčními údaji však došla pracovní skupina k závěru, že i v případě okamžitého zahájení prací na jejich vzniku/doplnění, není reálné jejich využití pro sčítání 2021 (navíc rezorty odmítaly převzít gesci za založení nových či rozšíření stávajících zdrojů).

Na základě uvedených skutečností byly následně vyhodnoceny možné varianty provedení sčítání lidu 2021. Zkoumána byla i možnost sčítání provedeného pouze s využitím administrativních zdrojů a výběrových šetření (koncept schválený vládou v roce 2014). Taková varianta je však vzhledem ke zcela nedostačité datové základně neproveditelná. Nenaplnila by ani minimální požadavky zakotvené v závazných evropských nařízeních a nemohla by zajistit výstupy pro uživatele na národní úrovni.

Pracovní skupina tak na základě zjištěných informací dospěla k závěru, že sčítání s maximálním využitím stávajících administrativních zdrojů je nutno doplnit celoplošným terénním šetřením. ČSÚ proto vládě navrhl variantu provedení sčítání lidu založenou na maximálním využití již existujících administrativních zdrojů dat a doplněnou obsahově redukováným terénním šetřením. Tato varianta

umožní znatelně snížit zátěž kladenou na respondenty cenzu a přitom naplnit mezinárodní požadavky.

Předkládaná zpráva dále zmiňuje podmínky, které je nutné pro uskutečnění navrhované varianty splnit. Především je to umožnění bezproblémového přístupu ČSÚ k administrativním údajům pro účely přípravy a realizace sčítání a dále ověření využitelnosti těchto dat pro účely sčítání. **Vláda tuto koncepci provedení příštího sčítání dne 13.1.2016 schválila a uložila příslušným rezortům poskytnout vzorky dat pro potřeby ověření jejich kvality a možnosti propojování dat z rozdílných zdrojů.**

Pokud bude možnost této koncepce ověřena a tato bude následně zrealizována, terénním šetřením budou zjišťovány pouze položky, které není možné v dostačující kvalitě získat ze stávajících administrativních zdrojů. V porovnání se sčítáním v roce 2011 by tedy došlo k výraznému snížení administrativní zátěže respondentů (zjišťovala by se u nich zhruba jen polovina údajů oproti roku 2011). Zjišťovány by byly pouze údaje o bytech a část údajů o osobách – zejména údaje potřebné k odvození obvyklého bydliště, údaje o vzdělání, zaměstnání a dojíždě do zaměstnání, případně i deklaratorní údaje jako mateřský jazyk, národnost a náboženská víra. Údaje o domech bude možné získat výhradně z administrativních zdrojů, stejně tak jako ty údaje o osobách, které jsou již v některém z výše uvedených administrativních zdrojů vedeny (např. datum narození, státní občanství, rodinný stav, registrované partnerství, ekonomická aktivita a další).

Vedle snížení administrativní zátěže a naplnění mezinárodních požadavků je důležitým kritériem při přípravě příštího sčítání i zajištění potřeb uživatelů dat. Proto Český statistický úřad zahájil konzultace s hlavními uživateli dat z řad státní správy a samosprávy, vládních i nevládních organizací, výzkumných institucí i privátních subjektů. Další samostatnou oblastí, ve které byly zahájeny přípravné práce, je způsob provedení příštího sčítání. Ten má za cíl především maximální využití elektronických formulářů a s tím spojené efektivnější zajištění terénních prací. Na základě všech těchto podkladů bude během tohoto roku vypracován a předložen do vlády návrh věcného záměru zákona o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021.